

Odpovědnost za nezákonné trestní stíhání

Zdeněk Koudelka

Bývalá předsedkyně Energetického regulačního úřadu Alena Vitásková je příkladem nezákonného trestního stíhání za to, že jmenovala bývalou nejvyšší státní zástupkyni Renatu Veseckou místopředsedkyní Energetického regulačního úřadu pro legislativu.

Okresní státní zastupitelství v Jihlavě v čele s Kamilem Špeldou plat bývalé místopředsedkyně Energetického regulačního úřadu Renaty Vesecké, na jehož vyplacení má zaměstnanec zákonný nárok podle zákoníku práce, posoudilo jako údajnou škodu a využilo v trestním stíhání proti Aleně Vitáskové. Až Krajský soud v Brně tomu učinil přítrž, když Alenu Vitáskovou zprostil obžaloby.

Nejde o první exces Okresního státního zastupitelství v Jihlavě, jež dříve proslulo snahou, aby se Kraj Vysočina jako údajný poškozený připojil s nárokem na náhradu škody v trestní věci nákupu sypačů pro kraj. Kraj Vysočina v rámci ústavního práva na samosprávu zhodnotil, že mu škoda nevznikla, a odmítl se podílet na akci státního zastupitelství. Soud i zde obžalovaného bývalého náměstka hejtmána Libora Joukla a ředitele správy silnic Jana Míka zprostil obžaloby. Jde tedy o opakované selhání téhož státního zastupitelství.

Příkladem neznalosti práva je přístup okresní státní zástupkyně v Lounech Radky Pavlišové, která dozorovala mnohaleté trestní stíhání zastupitelů Postoloprta, přičemž zaměňovala pojem zjištěné a obvyklé ceny. Dříve působila v nátlakové organizaci Transparency International, kde byla i proslulá primátorka Prahy Adriana Krnáčová. Šlo o to, že státní zástupkyně neznala rozdíl mezi cenou obvyklou a cenou zjištěnou dle cenových předpisů. Cena obvyklá podle zákona o obcích, která byla pro případ určující jako cena v místě a čase dosažitelná na trhu, může být jiná než cena zjištěná dle cenových předpisů. Když se postaví dva stejné domy se stejnými náklady, ale jeden bude stát v centru Prahy a druhý v centru Chánova, jejich obvyklá tržní cena bude jiná, což je obecně známo snad i starším žákům základní školy.

System odpovědnosti za porušení zákona některými státními zástupci nebrání zneužívání moci. Protiprávní jednání je státem finančně napraveno, ale to nemá preventivní účinek vůči opakování protiprávnosti. Dnes za škody způsobené státním zastupitelstvím, policií i soudy v trestním řízení odpovídá Ministerstvo spravedlnosti. Omluví se a zaplatí škodu. Ale ministerstvo protiprávní trestní řízení nezpůsobilo. Moc v trestním řízení není spojena s odpovědností. A moc bez odpovědnosti vede k jejímu zneužívání.

Rozpočtově je sice jedno, zda škodu zaplatí ministerstvo nebo státní zastupitelství, které ji způsobilo, protože oba orgány jsou financovány státem, ale má-li být moc spojena s odpovědností, jedno to není. Ať za protiprávní trestní řízení odpovídá dozorující státní zastupitelství, které má dbát na jeho zákonnost, a jemu nadřízené státní zastupitelství, které má dohlížet na zákonnost činnosti podřízených státních zastupitelství. Vedoucí státní zástupce by netrpěl protiprávní jednání, když by věděl, že se bude muset omluvit veřejně v tisku, a z rozpočtu jím vedeného státního zastupitelství bude placena škoda způsobená protiprávní činností jeho podřízených státních zástupců. Navíc se ukáže, která státní zastupitelství jsou problémová a kteří státní zástupci chybují opakovaně.

Dnes se musí oběť protiprávního trestního řízení domáhat svého práva proti Ministerstvu spravedlnosti u soudu v Praze, i když bydlí v Brně a poškodilo jej státní zastupitelství v Olomouci. To je zátěž. Ať má oběť právo vybrat si a žalovat buď Ministerstvo spravedlnosti jako dosud či konkrétní státní zastupitelství, které škodu způsobilo, což bude zpravidla v okrese či kraji, kde žije nebo pracuje.

Správné je moc a její zneužití v trestním řízení spojit i s osobní odpovědností vedoucích státních zástupců. Tolerují-li zneužívání moci, je to důvod pro odvolání z funkce vedoucího státního zástupce. Nenavrhne-li nejvyšší státní zástupce jejich odvolání, je to důvod pro odvolání nejvyššího státního zástupce, případně pro vyvození odpovědnosti vůči vládě, která za výkonnou moc, včetně státního zastupitelství, odpovídá Poslanecké sněmovně.

Odpovědnost za zneužití moci musí nést i konkrétní státní zástupci. Oběti jejich nezákonnosti by měly mít právo skrze advokáta či veřejného ochránce práv podat kárnou žalobu vůči státnímu zástupci, který ji způsobil či toleroval. Tak se justice vyhne podezření, že nepodáním kárné žaloby přikrývá kolegiálně chyby.

O tom, zda došlo ke kárnému provinění, rozhodne Nejvyšší správní soud. Ten by měl mít též možnost přiznat oběti zneužití moci přímo v kárném rozhodnutí vůči konkrétnímu státnímu zástupci právo na omluvu a případně i povinnost nahradit škodu vedle základní odpovědnosti státu alespoň do rozsahu upraveného zákoníkem práce pro všechny zaměstnance do výše 4,5 násobku měsíčního platu. Šlo by o obdobu adhezního řízení o náhradě škody v trestním řízení. Nebude-li zavedena osobní odpovědnost státních zástupců a zvláště odpovědnost vedoucích státních zástupců za protiprávnost, nic se nezmění.

- KONEC -